

HRVATSKI HELSINŠKI ODBOR ZA LJUDSKA PRAVA

INTERNATIONAL
HELSINKI
FEDERATION FOR
HUMAN RIGHTS

Bauerova 4/II, 10000 Zagreb, CROATIA
Tel (+385)-1-4613 630, Fax (+385)-1-4613 650
E-mail: hho@hho.hr Web: www.hho.hr

CROATIAN HELSINKI COMMITTEE FOR HUMAN RIGHTS (CHC)

HHO

godišnji izvještaj

Ljudska prava u Hrvatskoj 2005.

sadržaj

godišnji izvještaj	1
Ljudska prava u Hrvatskoj 2005.	1
sadržaj	2
Žarko Puhovski: Pregled stanja ljudskih prava u Hrvatskoj u 2005.	3
Stanje ljudskih prava po problemskim područjima	7
Fizičko nasilje	7
Državljanstvo i dokumenti	8
Stambena problematika	9
Povrat imovine	11
Netrpeljivost, diskriminacija i uznemiravanje	13
Izbjeglice, prognanici i povratnici	15
Sudovi i sudski sporovi	18
Državno odvjetništvo	19
Zatvori i odgojne ustanove	20
Radni sporovi i povreda prava iz radnog odnosa	21
Prava iz zdravstvenog osiguranja	22
Mirovine i mirovinska prava	23
Socijalni problemi	23
Obiteljski problemi i prava djece	24
Problemi ratnih veterana i vojna pitanja	25
Nestali i ubijeni	26
Prilozi	31
Broj slučajeva po tipu problema	31
Broj slučajeva po uredima HHO-a	31
Pregled slučajeva prema tipu problema i područjima uredā HHO-a	31
Pregled slučajevima po tipu problema i ishodu	34

Žarko Puhovski:

Pregled stanja ljudskih prava u Hrvatskoj u 2005.

Hrvatska se, poput brojnih postkomunističkih društava, državno organizirala po-najprije na procesualno demokratski legitimiranome etničkom programu. Etničkim svjetonazorom interpretirana suverenost nove nacionalne država u sebi je sadržavala eksplozivno protuslovlje uključivanja („naših tradicijskih teritorija“) i isključivanja (etničkih manjina). Ta je tempirana bomba gdjegdje odista i eksplo-dirala, drugdje se zadržala na (nipošto ugodnim) simboličkim proplamsajima.

U hrvatskome slučaju poslijejugoslavensko je ratno stanje jednoznačno promica-lo tvrdo insistiranje na etničkoj osnovi državnosti (sve do razine zbog koje se i danas dio javnih govornika voli nazivati „državotvornim“ Hrvatima, premda bi ta-kva pozicija – doslovce razumljena – trebala biti sankcionirana kao protuustavna, s obzirom na činjenicu da je hrvatska država nedvojbeno već uspostavljena). S odmakom od ratnih zbivanja nacional-histeričko zastupanje hrvatstva postupno je slabilo, a time se otvarao i prostor za raspravu o zbiljskim kvalitetama netom ustrojene „najstarije države u Evropi“. Neprestano slavljenje sama njezina posto-janja više, naime, nije moglo zadovoljavati čak ni one koji su se bili ugodno smjestili u *mainstream*-u.

Jedno je od temeljnih pitanja pritom nužno bilo i ono o politici ljudskih prava (to-čnije: barem o zaštiti, jer o promicanju spočetka jedva da je moglo biti riječi). Nužnost o kojoj je riječ iskazivala se kako teorijski (polazeći od suvremeno obve-zatnoga razumijevanja države), tako i praktičko-povijesnim kontekstom. Jer, za vrijeme rata je osjetljivost na prava „onih drugih“, ponajprije dakako raznorodnih manjina, bila ne samo manja, nego je, nerijetko prelazila u aktivno podržavanje nasilja nad onima među njima koje su bile shvaćane kao podrška vanjskome ne-prijatelju (a katkada su se i same tako shvaćale).

Tek poslije rata je stoga započeo proces osvještavanja koji je – mukotrпно – do-vodio do njihova pozicioniranja u središte javne rasprave, te, konsekventno, do polagana popravljavanja stanja ljudskih prava u zajednici. Taj je proces prekinut tek u 2005. godini, jer se tada, po prvi puta od 1996., može govoriti o ozbiljno-me pogoršanju stanja ljudskih prava u Hrvatskoj. Već je, doduše, jednom, 2002., bilo došlo do zastoja u napretku, koji je od 1996. u osnovi na djelu, premda se odvijao bilo frustrirajuće polagano.

Ova promjena trenda upućuje, ponajprije, na odgovornost hrvatskih vlasti, zatim i na djelomično sudioništvo društva u cjelini, utoliko ukoliko nije bilo dostatnih reakcija na (ponovno) uznapredovale povrede ljudskih prava, ali, također, i na upletenost mjerodavnih međunarodnih čimbenika (u prvome je planu pritom, naravno, EU) koji su - baš u godini u kojoj se stanje ljudskih prava prvi puta nakon punoga desetljeća počelo vidljivo pogoršavati - odlučili započeti integracijske pregovore sa Hrvatskom, premda ni prethodno formuliran konkretni uvjet (uhićenje Gotovine) u tom trenutku nije bio ispunjen. To, na žalost, pokazuje da je dnevno-političko interpretiranje ljudskih prava nešto što na ni na koji način nije samo balkanska osobitost.

Procjena da se je stanje ljudskih prava pogoršalo upravo u 2005. godini utemeljena je u sljedećim nalazima:

1. Prvo, stanje onih organa države, prije svega organa sigurnosti, koji su ključan segment svake suvremene države u zaštiti ljudskih prava u toj godini je lošije nego u ranijim godinama. U vremenima o kojima se još i danas govori kao o olovnim vremenima Hrvatske, nisu se pojavljivali neki od prigovora na rad policije kakvi su se mogli lani. Pokazalo se je da u jednoj hijerarhijski ustrojenoj organizaciji pogrešna personalna politika, a posebice predugo odlaganje već najavljenih personalnih promjena dovodi do veoma loših posljedica. To se pokazuje i u pučkoj percepciji, u broju ljudi koji se žale - za razliku od ranijih godina - ne više toliko na izostanak intervencija državnih organa, nego na pogrešnu intervenciju. To su pokazali i službeni podaci o odnosu policije spram Državnoga odvjetništva, pa i sudova, a ilustrira to i jedan broj istaknutih pojedinačnih slučajeva, što se u medijima najviše eksploatira.

Istovremeno se dogodilo to, da se, umjesto moderniziranja rada policije, zbiva okretanje pojačanim mjerama korištenje oružja. Mnogo se političara odazvalo tome trendu, jer, očito je, u sadašnjoj situaciji u Hrvatskoj - i ne samo u Hrvatskoj - tzv. energične mjere tipa: *treba ih sve uza zid* lako dobivaju značajnu javnu podršku, ponajprije zbog proširenoga osjećaja nesigurnosti. Došlo je do toga da svjedočimo pravim pučkim svečanostima u trenutku u kojem je dvoje ljudi ubijeno - ma tko oni bili -, a u toj situaciji i ministar je unutarnjih poslova ustvrdio kako kriminalci nemaju ljudska prava

2. Veoma su slabi rezultati u pronalaženju odgovornih za više od 30 ozbiljnih incidenata na štetu pripadnika samo jedne, srpske nacionalne manjine. To uka-

zuje na to da se u 2005. godini situacija u odnosu spram manjina ozbiljno pogoršala, a na to su negativno utjecale i već spomenute poteškoće u funkcioniranju policije općenito. Dvoje ljudi je ubijeno, odnosno smrtno stradalo, nekoliko zgrada je dignuto u zrak, uključujući simbolički važne zgrade općina u kojima su srpski vijećnici u većini, a od svih tih tridesetak incidenta za koje se zna, samo je jedan bio riješen u toj godini (s nekolicinom maloljetnika kao ustanovljenim neposrednim počiniteljima).

Uz to što se ovakve stvari događaju, po prvi put od 1996. pogoršalo se je i medijsko tretiranje etničkih manjina, prije svega srpske. Valja upozoriti na to da je do ovoga medijskog pogoršanja došlo dobrim djelom i posljeticom efekta prelijevanja zbog naglašenoga poluslužbenog slavljenja četnika u Srbiji, ali, očito, i zbog nacionalističkoga interpretiranja dijela rezultata lokalnih izbora koji su bili održani u proljeće 2005., jer se dijelu javnosti učinilo nedopustivim da srpske stranke imaju značaju riječ pri konstituiranju lokalnih vlasti u simbolički tako značajnim gradovima kakvi su Vukovar i Knin.

3. Tipično je tranzicijska razina povređivanja ljudskih prava ona socijalna; nekritičko prihvaćanje „slobodnoga tržišta“ u devedesetima, te „patriotsko“ zamagljivanje privatizacijskih prijevara dovelo je do bitnoga pogoršanja uvjeta na tržištu rada sa svim posljedicama koje odatle slijede na socijalne službe. Činjenica je da su najslabiji u društvu - prije svega, stariji ljudi, bolesni, djeca, te nezaposleni - ne samo nedovoljno, nego i sve manje zaštićeni. Bez obzira na to što je u zadnji čas donesena odluka da se odloži drugo čitanje već predloženih promjena zakona o zdravstvenome osiguranju, očit je trend umanjivanja nekih prava nezaposlenih, umirovljenika, djece. Socijalni očaj iskazuje se ne samo širenjem moralne depresije u društvu, nego - u manjini, dakako - i guranjem dijela, pretežito mlađih ljudi u politički ekstremizam (u pravilu radikalno-desničarske orijentacije), koji se pak okreće protiv pripadnika manjina, provokacijama, ali i neposrednim fizičkim ugrožavanjem.

To su, na žalost, razlozi za pesimističko interpretiranje stanja ljudskih prava u Hrvatskoj danas, to više što je sve očitija diskrepancija između javno deklarirane, takorekuć metropolske, salonske politike i onoga što se zbiva u mnogim dijelovima države (pa i Zagreba). Primjerice, u nizu incidenata, u kojima su žrtve bili pretežno pripadnici manjina, pokazalo se je da u lokalnim sredinama u kojima je do takvih napada dolazilo nije bilo moguće naći praktički ni jednoga svjedoka koji

bi bilo što vidio ili čuo. To znači, drukčije rečeno, da su vrhovi vodećih političkih stranaka, načelno prihvatili javnosti znanu („evropsku“) poziciju (uključujući, svakako, i zaštitu svih, pa i manjinskih prava), ali to njihovi članovi i članice, simpatizeri i simpatizerke, glasači i glasačice očito nisu učinili. Na tomu političke stranke moraju početi ozbiljno raditi, želi li se faktički kredibilitet «nove hrvatske politike», koji se u Bruxellesu tako uporno kolportira.

Pokazalo se je, nadalje, u postupcima koji se vode ili će se voditi u povodu ratnih zločina da je na djelu jedan ne samo politički, nego i pravno, pa i moralno nejasan odnos spram zločina iz nedavne prošlosti. Trenutno se, na primjer, u Hrvatskoj desetak osoba od optužbi za ratne zločine brani sa slobode. To je i prema elementarnoj logici besmisleno (jer je riječ o najtežim vrstama kaznenih djela, ali i zbog toga što te osobe dnevno susreću svjedoke u istim procesima i, što je gore, vjerojatne žrtve), ali pokazuje u kakvoj se situaciji zemlja zapravo nalazi.

Istovremeno je na djelu je sve veći (socijalni, privredni, politički, medijski u konačnici: psihološki) pritisak na svjedoke u takvim procesima (koje javnost i dalje prati u mnogome navijački) koji se ne može zanemariti kada se raspravlja u kasnijim presudama. To što se javnost različito ponaša kada je o „našima“ ili „njihovim“ optuženicima riječ, načelno pritom i nije bitno (ali se konkretno pokazuje itekako važnim). Nužno je stoga urediti pravni okvir tako da se zakonom ne štiti samo svjedoke od neposrednih pritisaka, nego da se zakon promjeni tako da se vrati kažnjivo djelo ometanje pravde, ma tko ga činio. Na taj će način biti konačno moguće ostvariti neke procesne pretpostavke za odista korektno suđenje i u najtežim procesima. I to ne zato što bi to trebalo zbog ovoga ili onog pritiska izvana, već zato da bi se moglo u zajednici moglo normalno disati.

Za to je, uza sve ostalo, potrebno da se ozbiljno promijeni ugled domaćega pravosuđa, koji je, pored ostaloga, oštećen nizom spornih, gdjegdje čak tragikomičnih sudskih odluka. Sve to traži da se u dogledno vrijeme ustanovi skupina eksperata, profesora i profesorica, umirovljenih sudaca i sutkinja koji će povremeno davati jasne i javne sudove o objavljenim konačnim presudama u Hrvatskoj. Takve, pravosnažne odluke ne mogu biti štice nikakvim zakonskim člancima, a svojim obrazloženjima prije svega ukazuju na tendenciju u pravosuđu na koju – *pro futuro* – javnost mora smjeti izvršiti utjecaj.

Težnja da se, barem načelno svakome, ali baš svakome, štite ljudska prava, utopijska je polazna pozicija, stajalište koje se – možda pretjerano – ali po mnogo-

čemu opravdano može nazvati idiotizmom ljudskih prava. Time se naglašuje monocentričnost jednoga diskursa koji, po vlastitim pretpostavkama, zaboravlja, ili barem, zapostavlja, mnoge bitne socijalne, političke, pa i moralne složaje. No, kao jedan od partnera u javnoj raspravi ovaj diskurs je gotovo nenadomjestiv ne želi li se ponovno stanje u kojemu povreda ljudskih prava nema – naprosto stoga što njihova zaštita nije ni zajamčena.

Stanje ljudskih prava po problemskim područjima

Fizičko nasilje

U odnosu na prethodnu godinu, došlo je do laganog pada fizičkog nasilja prema pripadnicima nacionalnih manjina, što se posebno odnosi na područja posebne državne skrbi. Međutim, broj povremenih incidenata i sukoba je i nadalje zabrinjavajući, a posebice ako se pod ovu kategoriju ubroji i verbalno nasilje temeljeno na nacionalnoj netrpeljivosti i usmjereno, prije svega, protiv Srba i Roma, a manje Bošnjaka i Mađara. Istodobno, takve pojave primjećujemo na područjima posebne državne skrbi i u odnosu tamošnjih nacionalnih manjina (prije svega srpske) prema većinskom hrvatskom stanovništvu; u pravilu se radi o verbalnim ispadima, a u pozadini najčešće su izraz od ranije neriješenih imovinsko-pravnih pitanja, smetanja posjeda i slično. Posebno se netrpeljivost iskazuje tijekom sportskih natjecanja, ali zasad bez fizičkih incidenata.

Ilustrativan primjer najčešćeg oblika fizičkog nasilja, a potom i postupanja policije, možemo prikazati na primjeru gospodina Milana Oreščanina, stanovnika Vukovara, srpske nacionalnosti. Spomenuti je 21. studenog 2005. godine bio napadnut u centru Vukovara, gdje je nakon verbalnog vrijeđanja fizički napadnut i maltretiran. Nakon intervencije policijske ophodnje napad je prekinut. Međutim, g. Oreščanin tvrdi da policija nije blagovremeno intervenirala jer je očevidno (pre)poznala napadača te je tek naknadno, nakon što je shvatila da postoji mnoštvo svjedoka incidenta, pristupila u pomoć. Nakon napada, g. Oreščanin je potražio medicinsku pomoć u Domu zdravlja; konstatirane su tjelesne ozljede, o čemu postoji medicinska dokumentacija. Nakon nekoliko dana, g. Oreščanin se obratio PP Vukovar kako bi saznao identitet osobe koja ga je napala, ali tom pri-

godom ništa nije saznao, a usput je bio i omalovažavan, i na neki način ismijan od policijskih službenika. Nakon što nam se obratio za pomoć, uputili smo dopis g. Gračancu, načelniku PU Vukovarsko-srijemske u Vinkovcima, koji je promptno reagirao te nas izvijestio kako je identitet napadača utvrđen (radi se o Josipu Boniću iz Vukovara, koji je i od ranije poznat po sličnim ispadima), te da će Prekršajni sud u Vukovaru zakazati raspravu na temelju zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, te će tako g. Oreščanin moći ostvariti svoja prava putem nadležnog suda.

Nešto slično dogodilo se 10. travnja (je li to indikativno?) 2005. godine, kada su Petra Manojlovića pretukla trojica starijih maloljetnika u selu Budimci; ustanovljene su teške tjelesne ozljede, a policiji nije bilo teško identificirati počinitelje. Pošto se predmet našao pred Općinskim sudom u Osijeku, sve je stalo; kao da se namjerno opstruira procesuiranje ovog slučaja.

Naveli smo samo dva primjera koji zorno oslikavaju oblike, uzroke a potom i djelovanje pravne države u tim i takvim slučajevima.

Državljanstvo i dokumenti

U predmetima koji su u vezi s reguliranjem statusa zaprimljeni u HHO-u tijekom 2005. godine, većinom se radilo o obnovi statusa stalnog nastanjenja, zahtjevima za privremeni boravak, te ostvarivanju prava na primitak u hrvatsko državljanstvo. Jedan od problema prilikom reguliranja statusa jest nemogućnost prijave prebivališta ili boravišta, s kojim se građani često susreću u nastojanju da riješe statusna pitanja. Naime, dio njih nije u mogućnosti prijaviti se na ranijoj adresi, budući da zbog niza okolnosti tamo više ne mogu prebivati. Tako su i bivši nositelji stanarskog prava, koji su to pravo izgubili na temelju pravomoćnih sudskih presuda, primorani prijaviti se na drugoj adresi, čime nailaze na dodatne prepreke u rješavanju statusa. Često se pritužbe odnose i na pogreške birokracije koje se, unatoč činjenicama koje govore u prilog stranaka i osnova su određenih traženja, ne rješavaju ili rješavanje traje vrlo dugo. Kao primjer nekoordiniranosti upravnih organa nadležnih za donošenje odluka u predmetima koji se tiču rješavanja određenih statusnih pitanja navodimo slučaj osobe koja je podnijela zahtjev za primitak u hrvatsko državljanstvo MUP-u RH, koji je odbačen zaključkom od 24. 4. 1996. jer je u postupku utvrđeno da je stranka upisana u knjigu

državljana RH. Po zahtjevu za izdavanje uvjerenja o hrvatskom državljanstvu, Ured za opću upravu, Matični ured u Zadru izdaje potvrdu da je navedena osoba državljanin neutvrđenog državljanstva. Podnositelj zahtjeva posjeduje osobnu iskaznicu izdanu u MUP Zadar, odslužio je vojni rok u RH, apsolvent je jednog od hrvatskih sveučilišta, no unatoč brojnim intervencijama predmet još uvijek nije riješen. Još uvijek postoji problem dugotrajnosti postupka za prijem u hrvatsko državljanstvo onim građanima koji su zahtjeve za prijem u hrvatsko državljanstvo podnijeli putem Hrvatskog veleposlanstva. Naime, na rješenje zahtjeva čeka se i do nekoliko godina. Primjerice, jedan je građanin još 1999. godine podnio zahtjev za utvrđivanje hrvatskog državljanstva u Veleposlanstvu RH u Ljubljani (gdje privremeno boravi), koji niti nakon pet godina nije riješen. Određeni broj građana zatražio je pomoć u požurivanju postupka rješavanja njihovih zahtjeva u MUP-u, a problem dugotrajnosti ovih postupaka nerijetko dovodi građane u vrlo težak položaj. Primjerice, osoba je podnijela zahtjev za primitak u državljanstvo RH, te je dobila pisano zajamčenje da će biti primljena u državljanstvo RH ako se odrekne državljanstva Makedonije, što je i učinila. Međutim, postupak primitka u državljanstvo RH je još uvijek u tijeku, tako da podnositeljica zahtjeva sada nema nikakvo državljanstvo. Unatoč intervencijama problem još uvijek nije riješen. Državljanima BiH, te Srbije i Crne Gore, temeljem zajamčenja MUP-a, moraju pribaviti otpust iz državljanstva matične države, koji često nisu u mogućnosti platiti, budući da se najčešće radi o osobama koje nemaju nikakvih primanja ili su u postupku rješavanja zahtjeva za mirovinu.

Stambena problematika

Prema podacima Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka do 16. siječnja 2006. od do sada podnesenih zahtjeva za stambeno zbrinjavanje povratnika – bivših nositelja stanarskoga prava, za rješavanje je preostalo 9.700 zahtjeva, za koje je potrebno osigurati najviše do 7.900 stambenih jedinica. Budući da je rok za podnošenje zahtjeva za stambeno zbrinjavanje izvan područja posebne državne skrbi istekao 30. rujna 2005., registrirano je ukupno 4.457 zahtjeva, od kojih 2.214 za najam, a 2.243 za kupnju stana. Na područjima posebne državne skrbi (gdje rok za podnošenje zahtjeva nije ograničen) riješeno je i stambeno zbrinuto 2.411 obitelji bivših nositelja stanarskog prava, i to većinom na području Vukovara. Neriješenih a registriranih zahtjeva je ostalo 5.219. I pored tzv. Sarajevske

deklaracije, koju su potpisale vlade triju država: RH, BiH i SiCG, gdje su se potpisnice obvezale dovršiti proces povratka izbjeglica do kraja 2006., te navodima iz Ministarstva o započetoj intenzivnoj provedbi programa stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskoga prava, kao zadnje preostale skupine izbjeglica kojima je još potrebno osigurati stambeni smještaj nakon povratka u RH, stanje na terenu demantira navedeno. Započeti postupak stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskog prava ostvaruje se sporo, a što je i osnovni prigovor građana koji se obraćaju HHO-u.

Na kninskom području podneseno je 700 zahtjeva za stambeno zbrinjavanje bivših nositelja stanarskog prava, a intenzivan početak najavljen je po završetku povrata privremeno zauzetih kuća. Međutim, već se nameće problem "suvlasništva" stambenog prostora kao zapreka za ostvarivanje prava na stambeno zbrinjavanje, naime, problem je tretiran u duhu odredaba Zakona o obnovi tj. da spomenuto pravo nema građanin koji ima u vlasništvu useljivu kuću ili stan, bez obzira na površinu pripadajućeg dijela, kao i na stanje u kojem se objekt nalazi. I nadalje ostaje sporan redoslijed stambenog zbrinjavanja, odnosno, povratnici se neopravdano stavljaju na posljednje mjesto. Vezujući tu činjenicu uz mali broj raspoloživih stanova, zbog mogućeg otkupa (nakon isteka roka od 10 godina) kao i darovanja dijela stanova u državnom vlasništvu danih na privremeno korištenje, problem stambenog smještaja ove kategorije povratnika znatno je otežan. Ostaje i otvoreno pitanje da li će se povratnicima dati isti izbor zbrinjavanja koji su imali i doseljenici, odnosno privremeni korisnici, ali slijedom obrazloženja iz Ministarstva te Ureda za prognanike, a na dopise ovog ureda o nepostojanju raspoloživih stanova, te propisanim redom prvenstva zbrinjavanja podnositelja zahtjeva, već je vidljivo da su povratnici – bivši nositelji stanarskog prava – u nepovoljnijem položaju.

Uočena je tendencija da se bivšim nositeljima stanarskog prava na ovom području, zbog nedostatka stanova u državnom vlasništvu, olakša sređivanje vlasničke dokumentacije na zemljištu u okolnim selima, koja govori u prilog naprijed navedenom, a što će u konačnici onemogućiti povratak mlađe populacije i urbanog stanovništva, a za stariju populaciju povratnika izbor stambenog zbrinjavanja u obliku dodjele građevinskog materijala za gradnju kuća u osnovi je neizvediv. Osim toga, sama činjenica da ne postoji precizna evidencija o osobama, uglavnom doseljenicima iz BiH, koje su u Republici Hrvatskoj podnijele zahtjev za stambeno

zbrinjavanje ili ostvarile pravo na privremeni ili čak trajni smještaj, a kojima je njihova nekretnina u BiH vraćena, obnovljena ili su je u međuvremenu prodale, pa to pravo ne bi mogle ostvariti, uz činjenicu da nema dovoljno raspoloživih stanova kao i utvrđeni red prvenstva stambenog zbrinjavanja, stavlja ovu kategoriju povratnika u nepovoljniji položaj. Bivšim nositeljima stanarskog prava na stanovima u društvenom vlasništvu izvan područja posebne državne skrbi, Zaključkom Vlade Republike Hrvatske, osigurano je stambeno zbrinjavanje, pod određenim uvjetima (ako nemaju u vlasništvu nekretninu i sl.). Ovim se osobama osigurava stambeno zbrinjavanje u obliku najma ili kupnje stana prema uvjetima Zakona o društveno poticanoj stanogradnji, s tim da je rok za podnošenje zahtjeva istekao 30. rujna 2005. godine. Prisutan je i dalje problem zaštićenih najmoprimaca u stanovima u privatnom vlasništvu, s jedne, te vlasnika tih stanova, s druge strane. Prvi traže da im se omogući otkup stana, i tvrde da su diskriminirani u odnosu na sve ostale građane koji su uspjeli otkupiti stan. Vlasnici se pak smatraju oštećenima time što ne mogu doći u posjed svoje imovine i njome slobodno raspolagati.

Povrat imovine

Prema podacima Uprave za prognanike, povratnike i izbjeglice Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka od 16. siječnja 2006. godine, proces povrata imovine je na samome kraju i preostalo je 36 slučajeva zauzete imovine u Kistanjama, Biskupiji i Vojniću. Smatramo da ovim brojem nije obuhvaćena zauzeta imovina koja je u sudskom postupku radi iseljenja privremenog korisnika, tim više što je u uredu zaprimljen veći broj pritužbi građana zbog dugotrajnosti postupka kao i zahtjeva za praćenje postupka pred sudovima vezano uz povrat imovine. Kao pozitivan pomak u rješavanju problema treba istaknuti da je Županijski sud u Šibeniku prema odlukama iz travnja 2005., a vezano uz postupke za povrat imovine pokrenutim po privatnim tužbama, zauzeo stav da prvostupanjski sud ne smije zastajati s postupkom povrata imovine zbog toga što traje upravni spor pokrenut od strane privremenog korisnika, a protiv ukidnog rješenja Uprave za prognanike o privremenom korištenju tuđe imovine. Problem u ovoj oblasti predstavljaju i imovinski odnosi vlasnika nekretnine i bivšeg privremenog korisnika te nekretnine, a zbog ulaganja koja je izvršio privremeni korisnik. Što se tiče zahtjeva za naknadu štete koju vlasnici trpe jer ne mogu stupiti u posjed imovine, Zakon o

područjima posebne državne skrbi, u članku 27 st. 4 jasno kaže da "Vlasniku koji je podnio zahtjev za povrat imovine, a kojem se imovina u rokovima iz stavka 2. i 3. ovoga članka ne vrati u posjed, država je dužna naknaditi zbog toga pretrpljenu štetu." Uočen je sporni stav i praksa Ministarstva prema kojoj je građanima uskraćeno pravo na naknadu štete za korištenje imovine, ako su u Bilješkuanketu pri Regionalnim uredima odlučili da neće naknadu štete i zatražili samo iseljenje privremenog korisnika, ili su već ostvarili povrat nekretnine. Činjenica da građanin pred upravnim organom izjavi da želi da mu se vrati njegova imovina, i to da mu se vrati što prije, ne može za posljedicu imati gubitak bilo kakvog subjektivnog prava. Uvjetovanje regionalnih ureda da takva izjava za sobom povlači odustajanje od prava na naknadu štete protivna je pozitivnom hrvatskom zakonodavstvu. Što se tiče sudskih postupaka za naknadu štete zbog nevraćanja privatne imovine za period od trenutka podnošenja zahtjeva za povrat, a prije rokova propisanih zakonom o područjima od posebne državne skrbi, u svim slučajevima su negativno riješeni za stranku.

Prema podacima Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka RH iz siječnja 2006. godine, u 2005. godini obnovljeno je 9.510 kuća (u Hrvatskoj je obnovljeno ukupno 137.500 stambenih jedinica). U postupku je još 4.300 zahtjeva za obnovu, od kojih se 3.300 odnosi na zahtjeve podnesene u zadnjem produženom roku, te 1.000 ranije podnesenih zahtjeva gdje su u tijeku drugi imovinski postupci ili su spisi predmeta nepotpuni i ne mogu se riješiti bez suradnje vlasnika. Pritužbe građana odnose se na dugotrajnost postupaka, naročito drugostupanskih, nepravilnosti u postupku utvrđenja stupnja oštećenja obiteljskih kuća, te na kvalitetu obavljenih građevinskih radova pri obnovi kuća. Dugotrajnost drugostupanskih postupaka obrazložena je velikim brojem predmeta te rješavanjem predmeta po redu prijema. Pozitivan pomak učinjen je donošenjem Zaključka Vlade RH od 22.7.2005. vezanog uz obnovu devastirane imovine, a kojim je Ministarstvo mora, turizma prometa i razvitka zaduženo da izradi popis devastirane imovine te provede postupak utvrđivanja prava vlasnika na popravak, a sredstva za provedbu ovog zaključka osigurana su u Državnom proračunu RH. Na taj način postoje izgledi da se sanira i šteta učinjena devastiranjem imovine vlasnika od strane bivših korisnika, a nakon napuštanja imovine. Vezano uz neovlaštenu prodaju imovine APN, Općinski sud u Kninu zaprimio je dvadesetak tužbi za poništenje kupoprodajnih ugovora sklopljenih putem lažne punomoći i postupak je u ti-

jeku. Uočena je i pozitivna praksa suda, naime prije nego što dopusti uknjižbu prodane imovine, a po dozvoljenoj predbilježbi, sud traži da APN dokaže opravdanost uknjižbe. Na ovaj se način ostavlja mogućnost prethodnim vlasnicima da ulože prigovor na uknjižbu te je na taj način spriječe. Zbog skandala oko kupoprodaje imovine APN je tijekom godine par mjeseci stao s kupovinom kuća, te sad mnogo detaljnije provjerava svaku ponudu, što je utjecalo na proces povrata imovine. Do povrede imovinskih prava svakako dovodi i činjenica da je veći broj vlasnika prilikom ulaska u posjed svoje imovine utvrdio da je njihova imovina uglavnom devastirana ili otuđena, a time i neuseljiva. Dio vlasnika još uvijek vodi sudske sporove protiv privremenih korisnika, koji odbijaju napustiti njihovu imovinu i koji su prethodno već odbili prihvatiti alternativni smještaj. Zabilježen je i nešto manji broj bespravnih korisnika, koji posjeduju vlastitu imovinu, ali zauzimaju imovinu u vlasništvu hrvatskih građana. Takvi slučajevi pretežno završavaju u nadležnosti hrvatskih sudova, no dugotrajnost u rješavanju takvih postupaka vlasnike imovine neminovno dovodi u vrlo nepovoljan materijalni položaj. Istodobno, nerijetko su zabilježeni slučajevi protutužbenih zahtjeva privremenih korisnika, koji od vlasnika imovine traže naknadu za sredstva uložena u imovinu koja im je bila dodijeljena na privremeno korištenje ili su je koristili bez pravne osnove.

Netrpeljivost, diskriminacija i uznemiravanje

Na velikom području RH, posebice onim njenim dijelovima koji su bili neposredno izloženi ratnim razaranja i gdje je velik dio populacije živio u svakodnevnom strahu za vlastiti život, još uvijek dominiraju izrazito pretpolitički i populistički projekti, što nije ni čudo jer se na čelu političkih stranaka, državnih institucija, ali i lokalne samouprave još uvijek nalaze ljudi prepoznatljivi po političkoj isključivosti i političkom radikalizmu. Selekcija upošljavanja u institucije državne uprave tijekom i nakon rata bila je izrazito politički pristrana (nacionalna + politička podobnost), tako da u organima lokalne i regionalne (samo)uprave administrativno utjecajne i odgovorne osobe i službe i danas otvoreno ignoriraju, pa često i šikaniraju dio tzv. nacionalno nepodobne populacije, posebice izbjeglice (građane RH srpske nacionalnosti), djelomice Rome, ali i pripadnike većinskog, hrvatskog

naroda koji su u javnosti ili neposrednom životnom okruženju (iz raznoraznih razloga) etiketirani kao politički neistomišljenici ili naprosto nacionalno nedovoljno osviještene i "kvalitetne" osobe.

Kada govorimo o diskriminaciji, netrpeljivosti i uznemiravanjima tijekom 2005. godine, možemo konstatirati kako nesumnjivo i nadalje imaju etničku i vjersku dimenziju, ali oblici diskriminacije koji su prisutni u našem društvu danas su nesumnjivo kompleksniji i višedimenzionalni u odnosu na ranija razdoblja. Ne iskazuju se brutalnom otvorenosti kao nekada, već imaju, dakako, sve suptilniju i prikriveniju fenomenologiju. Ako tomu dodamo izrazitu ravnodušnost i nesenzibiliziranost društva za ove pojave, dolazimo do pravog stanja koje u našem društvu nije nikakav eksces, kako to državna vlast voli misliti i iskazivati, već su dobrim dijelom primjer aktualnog društvenog stanja.

Jedan od najozbiljnijih problema, kada govorimo o fenomenu diskriminacije, uočavamo u sferi rada i zapošljavanja. Hrvatsko društvo je suočeno s velikom neuposlenošću, što se krajnje negativno reflektira u svakodnevnom životu građana; time se bitno slabi privredna zajednica u širem smislu riječi, koja zbog visoke razine neuposlenosti radno sposobnog stanovništva nije u stanju zadovoljavajuće servisirati brojne državne i društvene potrebe. Uslijed nepovoljnog omjera (broj neuposlenih u odnosu na broj stanovništva), stvorila se velika konkurencija na tržištu radne snage, što po logici stvari omogućava ne samo diskriminaciju, već i korupciju u sferi rada (veza između korupcije i diskriminacije je interaktivna). Te oblike diskriminacije izrazito je teško uočiti i kontrolirati, a u nekoliko slučajeva kada su određene osobe zatražile pomoć HHO-a, posebice u sferi pravnog reguliranja rada, prava na rad i prava iz minulog rada, uočili smo kako je sudska praksa u procesuiranju kaznenih djela diskriminacije rijetka, a iz razgovora sa sucima općinskih i županijskih sudova saznali smo da se kaznena djela i prekršaji počinjeni iz diskriminatornih razloga ne tretiraju kao djela pod otežavajućim okolnostima, što je uočljivo naročito kod rasno motiviranih ekscesa.

Posebnu kategoriju izloženosti netrpeljivosti, uznemiravanju i uopće diskriminaciji (pro)nalazimo u tretiranju ravnopravnosti spolova, posebice u segmentu nejednakog vrednovanja muškog i ženskog rada, što je samo možda najprisutniji pokazatelj. Posebna su priča osobe s invaliditetom, koje se uglavnom žale na neažurnost nadležnih tijela socijalne skrbi u rješavanju njihovih problema, a upozoravaju i na nedostatak društvene volje u promicanju adekvatne i pune socijalne

skrb, bez koje im je život teško zamisliv. Službe su spore, često samodostatne i birokratski neosjetljive za životne probleme ovih, u svakom slučaju u pravima zakinutih osoba.

Dobar dio osoba koje su nam se obratile za pomoć po pitanjima diskriminacije ukazale su na probleme koje doživljavaju pred hrvatskim sudovima. Iz njihovog iskustva proizlazi da politički moćnici (što se od razine vrha državne vlasti ide prema niže, ove su pojave sve beskrupuloznije i otvorenije) nesumnjivo imaju širok i raznorodan utjecaj na sud(ove) i suce, što bitno otežava brzo, pravedno i pravično suđenje, što kod građana stvara osjećaj bespomoćnosti i rezignacije. Uostalom, o tome jasno govore i analize o našem sudstvu, koje dolaze od strane nadležnih međunarodnih institucija i udruga. U tom kontekstu valja podsjetiti da nam se određeni broj osoba obratio za pomoć kako bi, nakon što su iscrpili sve pravne lijekove u RH, zatražili pomoć od Europskog suda za ljudska prava. Poneki su podnositelji, obraćajući se ECHR-u, prigovorili da su žrtve diskriminacije u odnosu na svoje etničko porijeklo, uglavnom iz korpusa građana RH srpske etničke pripadnosti, ali prema našim spoznajama Evropski sud za ljudska prava nije niti u jednom slučaju utvrdio osnovanost takvih prigovora, a vjerojatno nije niti mogao, jer je iz već ranije iznesenih razloga izuzetno teško utvrditi i dokazati činjenice vezane uz diskriminaciju i netrpeljivost.

Izbjeglice, prognanici i povratnici

U 2005. godini nastavljen je proces povratka prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba. Kao i proteklu 2004. godinu, i ova, 2005. godinu obilježavaju napori vlasti u stambenom zbrinjavanju ovih osoba, kao jedan od dodatnih oblika pomoći države u trajnom povratku. Obnova, podjednako ona organizirana za više stupnjeve ratne štete, kao i ona u vidu isplate novčanih potpora za niže stupnjeve ratne štete, u velikoj mjeri je privedena kraju, a (pre)ostali slučajevi svode se na pojedince koji su pokrenuli upravne ili imovinsko-pravne sporove radi rješavanja svojih zahtjeva. Stambeno zbrinjavanje putem sklapanja ugovora o najmu za stambene objekte (kupnja APN) u državnom vlasništvu i(li) darovanje građevinskog materijala za izgradnju objekata na vlastitu ili državnom zemljištu, namijenjeno je prvenstveno prognaničkim obiteljima koje do 1991. godine nisu bile stambeno zbrinute. Provedba projekta definirana je Zakonom o izmjenama i dopunama Za-

kona o područjima od posebne državne skrbi (kao i Pravilnikom o redu prvenstva), a njihova realizacija uvjetovana je dotokom sredstava iz državnog proračuna, namijenjenih za tu svrhu. Sve do nedavno, prvenstvena je zadaća i obveza države bila povrat zauzete privatne imovine vlasnicima, a kako je taj proces u velikoj mjeri pred svršetkom, država je svoje napore usmjerila prema racionalizaciji organiziranog smještaja, stambenom zbrinjavanju prognanika koji još nisu bili stambeno zbrinuti, ali i onima koji žele živjeti na područjima od posebne državne skrbi.

Regionalni uredi za prognanike, povratnike i izbjeglice zaprimali su zaključkom Vlade RH zamolbe državljana RH koji se žele vratiti i trajno živjeti u RH, a da prije 1991. godine nisu bili nositelji stanarskog prava. Nakon isteka, rok je bio produžen do kraja lipnja 2005. godine.

Iz pojedinih područja RH UNHCR je potpuno povukao svoje misije, što je dostatan znak kako i međunarodna zajednica smatra da je najveći dio prognaničke i izbjegličke krize pred rješenjem, ali dugogodišnja psihička i fizička kalvarija osoba koje su morale napustiti svoj dom (uslijed prijetnji, nasilnog izbacivanja, straha, šikaniranja, nesigurnosti...), uzrokovala je u ovom dijelu populacije trajne posljedice i frustracije, kojih će se teško riješiti do kraja života.

Prema (ne)službenim izvorima SCG, na teritoriju te države boravilo je oko 120.000 prognanika i izbjeglica iz RH, a u BiH oko nešto preko 4.000. Međutim, može se pretpostaviti kako će, pošto u 2006. godini bude izvršena preregistracija, njihov broj, posebice u SCG, biti znatno smanjen, u čemu se slažu i UNHCR, OESS i nevladine organizacije iz SCG koje se bave ovom problematikom.

HHO je, suočen s izbjegličkom, prognaničkom i povratničkom problematikom, uočio da je konkretna problematika ove populacije još uvijek vezana prvenstveno za druge kategorije problema (državljanstvo i dokumenti, stambena i imovinsko-pravna pitanja, mirovi i sudski sporovi i sl.), a ne za sam čin povratka. Drugim riječima, problemi povratka i reintegracije u mjesta prebivališta daleko su kompleksniji nego li je to sam čin povratka i suočavanja sa staro-novom sredinom, koja je za njih nakon ratnih strahota i razaranja, te protekom niza godina, postala velikom nepoznanicom.

Početak 2005. godine, u kampanji javnog zagovaranja povratka, na Regionalnoj ministarskoj konferenciji u Sarajevu je potpisana Deklaracija o rješavanju iz-

bjegličko-raseljениčkih pitanja, a nakon toga je izrađena i "mapa puta", u kojoj su definirane preporuke, između ostalog i Vladi RH, o pitanjima ekonomske reintegracije, ostvarivanja prava na mirovine, reintegracije u obrazovni sustav, sustav zdravstvene zaštite itd. Zaključeno je kako diskriminaciju na etničkoj osnovi treba u svakom slučaju prevladati, ali iz brojnih predstavki i zaprimljenih slučajeva došli smo do zaključka da spomenuta diskriminacija evidentno postoji, a posebice je izražena na lokalnom i regionalnom nivou; teško je dokaziva, a naročito u sferi ekonomske reintegracije. U situaciji velike neuposlenosti u RH, koja pogađa i većinsko, etnički hrvatsko stanovništvo, vrlo je teško suzbiti sve one suptilne oblike diskriminacija koji se primjenjuju prema povratničkoj populaciji. U tom smislu, trebalo bi u nacionalno izrazito mješovitim sredinama zagovarati i intenzivno provoditi što je moguće jače interkulturalne i multikonfesionalne veze, a institucije koje raspolažu sredstvima za razvojne i druge programe u okviru strategije i programa razvoja, trebaju podržati povratničku populaciju, pa sve do primjene principa tzv. pozitivne diskriminacije. To se, na žalost, ne čini i to je sigurno jedan od razloga zašto je povratak nedostatan; zašto se povratnička populacija osjeća napuštenom i zapostavljenom, odnosno osjeća da aktualna vlast (ali ponavljamo, prije svega na lokalnim razinama) primjenjuje dvostruka mjerila, tj. uprkos retorici promicanja međunacionalne tolerancije, povratničku problematiku ne smatra svojim prioritetom. Zaštiti ljudskih prava Vlada još uvijek pristupa populistički, s etničkim porijeklom, a na promicanje ideja civilnog društva djeluje sa zadržkom, svjesno zatvarajući oči pred činjenicama kako se pluralno, demokratsko i tolerantno društvo ne može izgraditi samo pukom retorikom i političkim deklaracijama. Time se društvo u cjelini, a posebice pojedine lokalne sredine u Istočnoj Slavoniji, Baranji, području Knina itd., neminovno (u)vodi dubokom socijalnom i etničkom razdoru. To je dodatno provocirano nepostojanjem jedne opće strategije društvenog razvoja RH, tako da nema mogućnosti za jedno dugoročno i osmišljeno djelovanje, prije svega u pravcu suzbijanja neravnomjernog razvoja našeg društva i neprimjerene raspodjele bogatstva.

Tijekom 2005. godine nastavili smo našu dugogodišnju praksu rada s izbjeglicama i posjetima izbjegličkim centrima u RH i SCG, sustavno informirajući izbjeglice o zakonskim, političkim i društvenim promjenama u RH, a posebice o specifičnim (ne)prilikama u mjestima njihova ranijeg prebivališta. Rješavali smo i pojedina statusna pitanja povratnika, kako bi počeli pripreme povratka, obnovu itd.,

te smo zaključili kako im se u postupku reintegriranja u lokalnu zajednicu moraju osmisliti programi svekolikog uključivanja u društveni život; u protivnom, stvaraju se razlozi novom nezadovoljstvu, što vodi obnovi i intenziviranju međuetničkih sukoba, novom iseljavanju prognaničke populacije i sl. U svakom slučaju, ovo humanitarno pitanje potencijalno je i eksplozivno sigurnosno pitanje, te treba, bez ikakvih predrasuda, zaključiti kako su Srbi povratnici još daleko od toga da imaju ili im se pružaju jednake mogućnosti u hrvatskom društvu kao cjelini. U tom kontekstu, treba podsjetiti i na aferu oko APN-a, tj. otkup kuća i stanova, u kojoj su najveći gubitnici izbjeglice i prognanici, s čijom se mukom i imovinom beskrupulozno trgovalo i iskorištavalo ih se, po svoj prilici samo zarad privatnog kriminalno-financijskog inženjeringa i interesa. Slučaj ove agencije i nadalje izaziva kontroverze i nije riješen na adekvatan način, a u sve ove nečasne radnje i malverzacije umiješani su pojedini državni službenici u sprezi s tzv. posredničkim agencijama u SCG, gdje se falsificiranjem dokumenata ostvarivala protupravna dobit na štetu izbjeglica i prognanika.

Sudovi i sudski sporovi

Kao i ranijih godina, i u 2005. HHO je primio veliki broj predmeta koji se odnose na nezadovoljstvo naših stranaka radom sudova. Ne može se izdvojiti određena vrsta sudova kao najgora, budući da primjedbe pristižu na općinske i županijske sudove, ali jednako tako i na Upravni, Vrhovni i Ustavni sud RH. Ministarstvo pravosuđa i dalje provodi reformu pravosuđa u smjeru poboljšanja efikasnosti sudova, ali većih pomaka nema osim u zemljišno-knjižnom odjelu Zagrebačkog općinskog suda. Pravi efekti tih reformi neće se niti moći vidjeti sve dok sudovi ne riješe zaostatke predmeta koji su nastali u proteklih dvadesetak i više godina.

I dalje se najveći broj primjedaba osoba koje se obraćaju uredima HHO-a odnosi na sporost u vođenju sudskih postupaka, a najkritičnije je stanje na četiri najveća općinska suda: Zagreb, Split, Rijeka i Osijek. Zbog takvog stanja javna predodžba o čitavom pravosuđu je vrlo loša, što je uvidjelo i Ministarstvo pravosuđa, pa je tokom 2005. godine izmijenjen Zakon o sudovima. Tim izmjenama uvedena je funkcija glasnogovornika sudova, kako bi se poboljšao odnos pravosuđa s medijima s jedne strane, ali i s običnim građanima s druge strane. HHO je u surad-

nji s Nizozemskim helsinškim odborom već dvije i pol godine provodio projekt kojim se upravo htjelo potaknuti uvođenje glasnogovornika na sudove i u državna odvjetništva. Takvim razvojem događaja uspostavljena je suradnja s ministarstvom i Pravosudnom akademijom kako bi se organizirali edukacijski seminari.

Općenito edukacija sudaca već godinama je identificirana kao jedan od ključnih uvjeta za poboljšanje stanja u pravosuđu uopće. Zbog toga je HHO i nastavio velik broj programa koji se odnose na edukaciju o ljudskim pravima za suce i državne odvjetnike. Također je nastavljeno s regionalnim seminarima, kako bi se omogućila i razmjena iskustava sa sucima u regiji.

Jedan od instituta koji su djelatnici HHO-a preporučali strankama je i ustavna tužba zbog sporosti pravosuđa, koja je uvedena posljednjim izmjenama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu RH. Ustavni sud je u relativno kratkim rokovima donosio rješenja u takvim slučajevima, gotovo redovito dodjeljujući novčane naknade tužiteljima. Ipak, ovdje je potrebno napomenuti da određenih problema ima i sa sporošću Ustavnog suda RH, ali se na to nema kome više obratiti u RH. Primjeri takvog sporog rješavanja postupaka su svi pristigli zahtjevi za preispitivanje ustavnosti Zakona o mirovinskom osiguranju, koji je na snazi od 1. siječnja 1999., kao i poznati slučaj tužbe zbog segregacije romske djece u školama u Međimurju, koji se nakon odbijanja na Općinskom i Županijskom sudu u Čakovcu, nalazi pred Ustavnim sudom više od dvije godine.

Teško je očekivati da će se i u narednim godinama znatnije smanjiti broj osoba koje nam se obraćaju u vezi sa sudskim sporovima. Zbog toga treba uspostaviti dobru suradnju s Ministarstvom pravosuđa i njihovom Pravosudnom akademijom, kako bismo doprinijeli što bržoj i djelotvornijoj reformi pravosuđa

Državno odvjetništvo

Uredi HHO-a registrirali su u 2005. i određen broj slučajeva koji se odnose na pritužbe na rad državnih odvjetništava u Republici Hrvatskoj. I ovdje se uglavnom radi o osobama koje su nezadovoljne sporošću rješavanja po njihovim kaznenim prijavama. Ali ima i slučajeva osoba koje nisu zadovoljne ishodima njihovih kaznenih prijava. Među zaprimljenim slučajevima zanimljiv je onaj osobe koja nam se žalila zbog nemogućnosti procesuiranja stranih vojnika koji borave u RH u sklopu snaga UN-a, a koji su počinili kaznena djela u RH. Jedna od pritužbi od-

nosila se i na neprocesuiranje kaznene prijave podnesene protiv zagrebačkog gradonačelnika.

Zatvori i odgojne ustanove

Hrvatski helsinški odbor je primio najviše pritužbi iz zatvorskih ustanova: KZ Lepoglave, KZ Gline i OZ Zagreb. Te pritužbe se mogu podijeliti u dvije kategorije: prva su one u kojima se zatvorenici žale na presude kojima su osuđeni (u većini slučajeva radi se o pravomoćnim i izvršnim presudama), a druga su kategorija pritužbe u kojima se zatvorenici žale na uvjete u kaznionicama odnosno zatvorima u kojima izdržavaju kazne. Dok se u pitanja opravdanosti kazne HHO ne može upuštati, pritužbe na uvjete izdržavanja zatvorskih kazni smo razmatrali i nastojali intervenirati.

Broj soba koje se nalaze na izdržavanju zatvorske kazne ostaje relativno visok u odnosu na broj stanovništva u Republici Hrvatskoj, no još više zabrinjava podatak o smještajnim kapacitetima kaznionica i zatvora. U Hrvatskoj postoje 23 kaznionice, odnosno zatvora i odgojna zavoda zatvorenog tipa. U više od polovice tih ustanova, smještajni kapacitet je popunjen više od 30%. Vlada Republike Hrvatske dostavila je Hrvatskom saboru poseban izvještaj u kojem ukazuju na problem prekapacitiranosti tih ustanova zatvorenog tipa, što utječe na zakonom utvrđeni standard smještaja i života zatvorenika. Probleme uzrokuje i nedovoljan broj osoblja kvalificiranog za rad u ovim ustanovama, nedostatak odgovarajućeg prostora, te nedostatak odgovarajuće opreme za ovlaštene službene osobe itd.

Poseban su problem nedostatak odgovarajućih uvjeta smještaja za tzv. rizične skupine zatvorenika (zatvorenici s dijagnosticiranim PTSP-om, zatvorenici na odvikavanju od ovisnosti o drogama, zatvorenici osuđeni zbog ratnih zločina počinjenih s agresorske strane na tlu RH tijekom rata za neovisnost, itd.).

Upravo se jedna takva grupa zatvorenika iz 'rizične skupine' obratila za pomoć Hrvatskom helsinškom odboru. Naime, radilo se o 28 zatvorenika koju su bili osuđeni za ratne zločine počinjene s jugoslavensko-srpske strane i nalazili su se na izdržavanju kazne u Kaznionici Lepoglava. Svih 28 podnijelo je zahtjeve za transfer u Srbiju i Crnu Goru, međutim, njihovi zahtjevi su se dosta sporo rješavali, a u međuvremenu su proživljavali težak tretman u Kaznionici Lepoglava, jer im nije bio omogućen rad u radionicama Kaznionice, niti im je bilo omogućeno

korištenje vikenda, a sve je bilo obrazloženo "sigurnosnim razlozima". Nakon intervencije Hrvatskog helsinškog odbora, zahtjevi za transfer su se postupno počeli rješavati, no i dalje je ostalo pitanje neadekvatnih uvjeta smještaja u Kaznici Lepoglava.

Drugi istaknut slučaj bio je pritužba zatvorenika na odnos uprave i namještenika OZ Dubrovnik prema njemu, što je vjerojatno rezultat problema nedovoljnog broja kvalificiranog osoblja zaposlenog u zatvorskim ustanovama. Zatvorenik se pritužio da mu se konstantno onemogućava kontakt sa socijalnim radnikom i njegovim odvjetnikom, te da mu se ne pruža odgovarajuća zdravstvena skrb. Isto tako je naveo da je stalno izložen prijetnjama od strane službenika osiguranja, koji su mu jednom prilikom čak spalili njegovu pisanu pritužbu.

Hrvatski helsinški odbor uputio je dopis Upravi za zatvorski sustav pri Ministarstvu pravosuđa i Uredu Pučkog pravobranitelja, tražeći da se ispituju navodi zatvorenika i uvjeti smještaja u OZ Dubrovnik. Nedugo nakon toga došla je nova pritužba zatvorenika, u kojoj je naveo da je nakon prve pritužbe bio pozvan na razgovor kod upravitelja OZ Dubrovnik, gdje mu je rečeno da: "pazi što piše i kome piše".

Radni sporovi i povreda prava iz radnog odnosa

Od ukupnog broja zaprimljenih pritužbi u 2005. godini, 5,76% ih se odnosi na radne sporove i povrede prava iz radnog odnosa. U porastu je broj redovitih i izvanrednih otkaza, a protiv velikog broja otkaza otpušteni zaposlenici su pokrenuli sudske sporove. Pregledom raspoložive dokumentacije i otkaza ugovora o radu nedvojbeno je vidljivo da je u velikom broju slučajeva zaposlenik dobio redoviti otkaz bez poštivanja zakonske procedure (pisanog upozorenja uz napomenu mogućnosti otkaza za slučaj nastavka kršenja tih obveza, obrazloženja otkaza ugovora o radu).

Tijekom 2005. simptomatični su masovni otkazi u velikim tvrtkama – Hrvatski telekom, koji otpušta velik broj radnika kao tehnološki višak, ne vodeći računa o invalidima koji bi trebali imati povlašten položaj, zatvaranje pogona Tvornice duhana Zagreb i preseljenje postrojenja u Kanfanar u Istri uz ponudu zaposlenicima novih ugovora o radu s izmijenjenim uvjetima koje velika većina nije mogla prihvatiti (iz financijskih, obiteljskih, zdravstvenih, egzistencijalnih razloga). U sluča-

ju TDR-a radi se o ljudima srednje životne dobi, niske kvalifikacije, koje je grupa Adris pokušala otpremninama višima od prosječnih riješiti raskidom ugovora o radu. Nije napravljen program zbrinjavanja, i s obzirom na strukturu zaposlenika koji će teško više u Zagrebu naći zaposlenje u narednih par godina stvorit će se veliki broj socijalnih slučajeva.

Uočene tipične povrede iz radnog odnosa: nakon otkaza poslodavac ne vraća radniku radnu knjižicu; neprimjerena zaštita na radu (Doratex d.d.), prijetnje vlasnika otkazom ili otkaz zaposlenicima koji ih prijavljuju Državnom inspektoratu zbog nepravilnosti u poslovanju, npr. zbog neplaćanje doprinosa ili zbog nezakonitog financijskog poslovanja (Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka), zabrana sindikalnog organiziranja zaposlenika (Salezijanska klasična gimnazija), neisplata otpremnina i regresa zaposlenicima (Industrogradnja).

U posljednje vrijeme velik broj prijava odnosi se na mobbing zaposlenika (Ured državne uprave Varaždinske županije), šikaniranje na poslu (Arheološki muzej Split), revanšizam poslodavca zbog iskazanog prigovora zaposlenika, šikanu sindikalnih povjerenika.

Također je zamijećeno da se određeni broj prijavitelja žali na netransparentnost rezultata natječaja za radno mjesto – nemogućnost uvida u dokumentaciju izabranog kandidata, kao teško dokazivu činjenicu diskriminacije prilikom zapošljavanja predstavnika manjina ili žena.

Prava iz zdravstvenog osiguranja

Najčešći problemi iz grupe povrede prava iz zdravstvenog osiguranja zbog kojih su se građani obraćali jesu nemogućnost ostvarivanja prava na zdravstveno osiguranje, nemogućnost ostvarivanja prava na porodiljnu naknadu, neisplata naknade za vrijeme bolovanja, a u najvećoj mjeri primjedbe se odnose na tretman u zdravstvenim ustanovama, te nemar i nestručan rad zdravstvenih djelatnika (npr. ambulanta u Čepinu, KBC Osijek, Psihijatarska bolnica Jankomir, Psihijatarska bolnica Vrapče, Splitsko rodilište).

Česte su tijekom godine bile i pritužbe na pogreške u radu liječnika koje su rezultirale nepovoljnim ishodom za pacijenta. U tim slučajevima smo se obraćali nizu institucija – Ministarstvu zdravstva, Liječničkoj komori, povjerenstvima, Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje, ali i stranke upućivali na sudske sporove.

Učestale su i pritužbe na nemogućnost ostvarivanja prava na zdravstvena pomagala.

Mirovine i mirovinska prava

Problemi vezani uz mirovine i mirovinska prava tijekom 2005. čine 7,54% od ukupnog broja slučajeva.

I dalje se HHO-u obraća velik broj građana koji su od 1991. do 1995. bili na teritoriju SAO Krajine i nisu ostvarili povrat mirovina za period od 1991. do podnošenja zahtjeva za nastavak isplate mirovine – neki su u sudskim postupcima pred upravnim i općinskim sudovima. Simptomatično da su presude u identičnim situacijama različite – npr. Upravni sud je u nekim slučajevima ukinuo rješenja Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje kojim se odbija zahtjev za isplatu zaoostalnih mirovina jer su stranke dobivale mirovinu od parafonda i naložio HZZMO-u da donese nova rješenja, a u nekim slučajevima Upravni sud je odbacio tužbu upravo s obrazloženjem da stranke nemaju pravo na isplatu neisplaćenih mirovina jer su dobivale mirovinu od parafonda. Takve situacije pokazuju neujednačenost sudske prakse.

Zamijećen je stanovit broj slučajeva u kojima mirovine nisu regulirane u potpunom iznosu, zbog nedostupnosti podataka o visini plaće u određenom periodu jer primjerice tvrtka ne raspolaže tim podacima (primjerice, dokumentacija stradala u ratu, poplavi, požaru; tvrtka propala i zagubio joj se trag, itd.). U takvim situacijama HZZMO tvrdi da ne raspolaže tim podacima, pa se stranci obračunava najnepovoljnija varijanta, jer ne može dokumentacijom dokazati suprotno, i na taj način su mnogi korisnici prava na mirovinu oštećeni, iako se takvi podaci mogu pribaviti i metodom usporedbe drugih zaposlenika te tvrtke koji su u isto vrijeme radili na istom radnom mjestu, ili putem svjedoka.

Socijalni problemi

Ukupno gledajući, stanovnici Hrvatske imaju loš socijalni status, na što ukazuje i činjenica da je velik broj ljudi pod tretmanom socijalne skrbi.

Jedna od socijalno najugroženijih skupina su umirovljenici i nezaposleni.

Stopa nezaposlenosti se bitno nije promijenila u odnosu na prošlu godinu, a stupanj siromaštva i socijalne ugroženosti je veći s obzirom na broj i vrstu problema zbog kojih se stranke obraćaju HHO-u.

Uvjeti da bi osoba dobila socijalnu novčanu pomoć Centra za socijalnu skrb vrlo su rigorozni.

Najveći broj pritužbi u ovoj grupi problema odnosi se na rad centara za socijalnu skrb i na to kako djelatnici centara tretiraju stranke (neljubaznost, neprofesionalnost, nestručnost, neodobravanje jednokratnih pomoći, ignorantski odnos skrbnika koje postavljaju centri).

U samom Zagrebu u ovoj skupini problema simptomatičan je velik broj obitelji ili samohranih roditelja s većim brojem djece koji nemaju riješeno stambeno pitanje, a loših su materijalnih mogućnosti upravo zbog činjenice da jedan ili oba roditelja ne rade, ili se radi o samohranom roditelju, a na popisu za dodjelu socijalnih stanova su na vrlo niskom mjestu. (Egzemplaran je slučaj samohrane nezaposlene majke s troje djece, odličnih učenika; ne primaju alimentaciju od oca, žive od socijalne pomoći i novca koji majka zaradi perući stepenice. Bespravno su u gradskom stanu, na popisu za dodjelu socijalnih stanova su na 1000. mjestu i prijete im deložacija, a samim time, kad se nađu na ulici, centar za socijalni rad prijete im razdvajanjem obitelji i smještanjem djece u dom ili udomiteljske obitelji.)

Tijekom ove godine HHO-u se obratio i velik broj umirovljenika – korisnika usluga domova za starije i nemoćne osobe, s mnogim primjedbama na tretman u domovima. To uključuje i ekstremne situacije oduzimanja poslovne sposobnosti korisniku doma i postavljanje skrbnika, a bez znanja same osobe kojoj se poslovna sposobnost oduzima.

Obiteljski problemi i prava djece

Tijekom ove godine u značajnom je porastu udio predmeta u kojima se stranke žale na rad i posredovanje nadležnih centara za socijalni rad u postupcima dodjele djece na brigu i skrb jednom od roditelja, organiziranju kontakata i viđanja djeteta i jednog od roditelja, te obiteljskih terapija.

Iz svih nama raspoloživih primjera uočeno je da su timovi centara za socijalnu skrb nedovoljno educirani, pasivni, ne koriste sva sredstva i metode kojima bi uspostavili što kvalitetniji odnos među članovima obitelji, nikad ili vrlo rijetko pristupaju obiteljskim terapijama, nedovoljno u svojem radu štite interes djeteta.

Na više je primjera uočeno kako nadležni centri za socijalnu skrb olako donose odluke da se roditeljima oduzme pravo na čuvanje i odgoj maloljetnog djeteta te da se dijete povjeri na brigu domovima za djecu, potpuno protivno interesima maloljetnog djeteta (ekstreman primjer Centra za socijalnu skrb Dubrovnik); u odnosu na takve slučajeve nadležno ministarstvo ne poduzima nikakve adekvatne mjere sankcija prema nadležnim socijalnim radnicima zbog pogrešne procjene.

Velik broj intervencija HHO je poduzeo prema centrima za socijalnu skrb radi uređivanja kontakata i susreta djece s roditeljem s kojim dijete ne živi.

Problemi ratnih veterana i vojna pitanja

Iako Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti odnosno ministrica koja mu je na čelu, kao i Vlada RH, prikazuju javnosti slika veoma dobrog stanja ostvarivanja prava koja su ratnim veteranima propisana važećim zakonima, stvarno je stanje drastično lošije. Naime, mnogi veterani se još uvijek obraćaju za pomoć zbog nemogućnosti u ostvarivanju prava po osnovi statusa hrvatskih branitelja, ostvarivanja statusa hrvatskih ratnih vojnih invalida (HRVI), kao i načina utvrđivanja invaliditeta, te smanjenja postotka oštećenja organizma. Nadalje, problemi zapošljavanja, zdravstvenog zbrinjavanja kao i stambenog zbrinjavanja ratnih veterana još uvijek nisu ni približno riješeni. Pritužbe su većinom upućene u odnosu na liste prioriteta za dodjelu stanova, na nestručno izvedene radove u stanovima koji su dodijeljeni veteranima, na nedovoljnu psihološku pomoć veteranima oboljelima od PTSP-a. Prigovori se nadalje odnose na nezaposlenost, lošu socijalnu skrb, te nedjelotvornost Vlade RH u tim pitanjima. Slučajevi povrede prava u postupku prijama u državnu ili lokalnu službu ili radni odnos u ostalim javnim službama osobito su se odnosili na povredu prava prednosti pri zapošljavanju veterana i članova njihovih obitelji, prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. Nepravilnosti u tim postupcima odnosile su se na propuštanje utvrđivanja ili pogrešno

utvrđivanje činjenica o ispunjavanju općih i posebnih uvjeta za prijam u službu, propisanih Zakonom o državnim službenicima i namještenicima, činjenica koje su bile bitne za utvrđivanje prava prednosti ratnih veterana pri zapošljavanju pod jednakim uvjetima sukladno Zakonu o braniteljima. Posljedice takvog postupanja bile su nepoštivanje prava prednosti pri njihovom zapošljavanju. Čak i u slučajevima kada su činjenice pravilno utvrđene, a veterani su ispunjavali propisane uvjete natječaja s pravom prednosti pri zapošljavanju, natječaji se nerijetko poništavaju, pri čemu postoji osnovana sumnja da se radi o izbjegavanju prijama tih kandidata. Upravo na ovaj problem upozorio je i pučki pravobranitelj RH u svojem izviještaju za 2005. godinu. Kao očiti primjer surovosti državnog aparata i uspavane birokracije može se navesti problem veterana smještenih u Pulskoj Valovini, nekada auto-kampu Arenaturista, koji je trenutno središte očaja veteranske populacije. Niti nakon 13 godina Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti nije riješilo ovaj problem te nadležnost za rješavanje problema prebacuje na Ministarstvo obrane RH. Između ministarskih "nadležnosti" našli su se veterani s Valovina koji nakon niza godina traže ono što im je obećano.

Bezbrojni apeli, molbe i predstavke rezultirali su tek bježanjem od odgovornosti za njihove životne sudbine. Ova skupina u cijelosti je iskusila gorčinu pretvaranja ljudi u brojke i statističke podatke. Premda se njihov status u auto kampu Valovine stavlja u kategoriju "privremenog smještaja", mnogi od ovih ljudi prestali su vjerovati da će se rješavanjem njihovih problema bilo tko ozbiljnije pozabaviti.

Nestali i ubijeni

Kada se govori o tipu problema koji se odnosi na nestale i ubijene, u pravilu je to ujedno i (raz)govor o pitanjima ratnih zločina. Otvarati javni prostor za takve i slične diskusije u poslijeratnim društvima kao što je naše deprimirajući je i bolan proces, ali bez obzira na sve to, vrijedan je istraživačkog truda iz najmanje dvaju razloga. Time se može preventivno djelovati na umanjivanje vjerojatnosti spiralnog ponavljanja nasilja, ali ujedno i ojačati odgovornost za kršenje međunarodnog humanitarnog prava u oružanim sukobima, te tako dugoročno delegitimirati rat i nasilje.

Tijekom 2005. godine u RH je pred županijskim sudovima vođeno 16 kaznenih postupaka zbog kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih humanitarnim pravom. U svim tim postupcima najvažnije su "dokazno sredstvo" bili iskazi svjedoka, jer se zbog protoka vremena (od 10 pa i više godina) od počinjenog zločina, manjkavosti (pred)istražnih radnji i sl. jedini relevantan način provođenja kvalitetnog postupka sveo na utvrđivanje činjeničnog stanja tek posredstvom svjedoka. Kako je na svjedoke pao najteži teret i najveća odgovornost, nije čudo da su bili izloženi velikim pritiscima vlastite sredine, interesima različitih grupa moćnika. To možemo dobro ilustrirati na primjeru slučaja Koranski most (postupak se vodi pred Županijskim sudom u Karlovcu), gdje je optužen Mihajlo Hrastov (brani se sa slobode, što je postalo pravim nonsensom u našem pravosudnom sustavu), pripadnik policijskih postrojbi RH, zbog kaznenog djela protupravnog ubijanja i ranjavanja neprijatelja, a u koji je HHO bio izravno involviran, jer je svojedobno, početkom procesa, posredovao u dovođenju na sud svjedoka (iz Republike Srpske) koji je samo čudom preživio masakr na spomenutom mostu. Za cijelo vrijeme trajanja ovog procesa, prateći suđenje mogli smo uočiti strah koji iskazuju svjedoci, a manifestira se kroz promjenu iskaza, pozivanje na amneziju ili odbijanje pojavljivanja pred sudovima. To se posebno čini u slučajevima kada su osumnjičeni za ratne zločine pripadnici hrvatske vojske ili policije, a o takvim primjerima se radi u spomenutom slučaju Koranski most.

Na zahtjev nekolicine osumnjičenih za počinjenje ratnih zločina, a koji se nalaze u pritvoru, primjerice u Osijeku, posjetili smo ih u nekoliko navrata, te možemo konstatirati krajnje korektnu suradnju s tamošnjim zatvorskim vlastima. Privremeno zatočene osobe nisu imale ozbiljnijih pritužbi na ponašanje zatvorskih službi i zatvorskih službenika, već su se žalili na, po njima, nepravедnost optužbi, dugotrajnost istražnog postupka, navodno montiranje dokaza i svojevrstu etničku pristranost predstavnika županijskog odvjetništva. Koliko su njihove konstatacije vjerodostojne, teško je procijeniti, ali u svakom slučaju u svim (pred)istražnim postupcima respektirana je zakonom propisana procedura.

U Osijeku je nakon lokalnih izbora, na kojima je na razini grada i županije pobijedila koalicija HSP Ante Đapića i udruga HDSSB Branimira Glavaša, ranije jednog od čelnika HDZ-a, došlo do pokretanja istražnog postupka u vezi s ubojstvima počinjenim 1991-1992. nad osobama srpske etničke pripadnosti, a posebice su bila brutalna ubojstva desetak domicilnih Srba, koje su dosad nepoznate uni-

formirane osobe nasilno odvele iz njihovih domova, držale ih zatočene i mučile u jednoj privatnoj kući (u Dubrovačkoj ulici), preuređenoj u zatvorski prostor, da bi ih potom ubile i bacile u rijeku Dravu. Je li do intenziviranja istrage o ovim zločinima došlo samo zarad Glavaševog otpadništva od HDZ-a, ili se radi o autentičnoj želji da se konačno rasvijetle ovi teški zločini, teško je procijeniti, ali u svakom slučaju u Osijek je poslana ekipa istražitelja iz redova MUP-a RH koja je na temelju iskaza zaštićenog svjedoka (tijekom rata navodno bliskog Glavaševog suradnika) pokrenula istragu o odgovornosti za počinjene zločine. Zaštićeni svjedok optužio je Glavaša kao sivu eminenciju većine ovih zločina, a nakon toga našem su se uredu u Osijeku javila još dvojica svjedoka ovih zločina, koji su u dijelovima potvrdili navedene iskaze. Tražili su da posredujemo u njihovim kontaktima s državnim odvjetnikom, ne želeći svoj iskaz dati lokalnom tužiteljstvu, smatrajući da je pod prevelikim utjecajem Glavaša i lokalnih struktura vlasti. Napominjemo da njihov strah nije ni u kom slučaju bezrazložan, jer na svim važnim funkcijama u gradu i županiji, a isto tako i u pravosuđu, nalaze se Glavaševi suradnici iz ratnih vremena, koji umreženi zajedničkim interesom svakako žele zaštititi Glavaša, zapravo tako štiteći i sebe.

U ovom razdoblju, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava iz Osijeka predao je Državnom odvjetništvu RH kaznenu prijavu protiv Petra Kljajića iz Osijeka, bivšeg predsjednika Županijskog suda u Osijeku (u kojem još uvijek aktivno djeluje), zbog osnovane sumnje da je u razdoblju od svibnja 1991. do konca 1993. godine kao predsjednik Vojno-stambene komisije kršio pravila međunarodnog prava u ratnim okolnostima jer je naređivao i odobravao nasilno iseljavanje stanovara (u pravilu nehrvatske etničke pripadnosti) iz stanova i privatnih kuća, a u svim ovim radnjama HHO je svojim podacima servisirao pripremu spomenute kaznene prijave.

HHO je izravno involviran i u prikupljanje podataka o ubojstvima vukovarskih Srba (sredina 1991. godine), u vrijeme dok je Tomislav Merčep bio nesumnjivo dominantna figura grada. Svu osjetljivost i složenost ovih problema možemo prikazati na primjeru obitelji Nikolić. Uredu HHO-a u Vukovaru obratio se Jasminko Vorkapić, brat Nade Nikolić, tražeći pomoć u rasvjetljavanju ubojstva Nadinog supruga Ljubomira Nikolića. Ljubomir Nikolić ubijen je metkom u potiljak 1991. godine (u vrijeme najžešće agresije JNA na Vukovar), a po iskazu supruge ubijenoga dvije su ga uniformirane osobe (u odorama Hrvatske vojske) početkom lis-

topada 1991. godine odvele iz podruma gdje se njegova obitelj s ostalim stana- rima skrivala od granatiranja, a to su željeli učiniti i s njegovom suprugom i dje- tetom. Na intervenciju susjeda Branka Šarića (danas živi u Zagrebu kao prognan- nik), i Jelke Tufajević (danas se nalazi u izbjegličkom centru Blace), uniformirane osobe su odustale od odvođenja cijele obitelji te su odvele samo Nikolić Ljubomi- ra. Nakon toga, obitelj ga više nikada nije vidjela, dok prije nekoliko godina nije dobila obavijest od Uprave za zatočene i nestale (pukovnik Ivan Grujić) o obduk- cijskom nalazu iz Novog Sada u kojem je nedvojbeno potvrđeno kako se radi o tijelu Ljubomira Nikolića. Tijelo je pronađeno u rijeci Dunav u blizini Novog Sada, a prema iskazu supruge ubijenoga, nedugo nakon njegova odvođenja vidjela je osobe koje su odvele njenog supruga u skladištu poduzeća "Commerce" u Vuko- varu, u vrijeme kada je već JNA zauzela grad. Za jednog pouzdano zna da je Vu- kovarac, ali ne zna njegove osobne podatke, a za drugog, po načinu govora, pretpostavlja da je iz Hrvatskog Zagorja.

Na inzistiranje Nade Nikolić, policija je u siječnju 2005. godine ispitala svjedoke (g. Šarića i gđu. Tufajević), koji su dali iskaze, ali nedugo nakon toga, kada su trebali to isto ponoviti pred istražiteljima, naprasno su to odbili učiniti. Gđa. Niko- lić smatra da su odustali od daljnjeg svjedočenja u strahu od prijetnji i mogućih posljedica. Ona ne traži nikakvu materijalnu odštetu, već joj je interes samo iznalaženje istine o smrti i ubojicama njezinog supruga.

Dobili smo dojavu i o navodnom postojanju masovne grobnice u selu Petrijevcu nadomak Osijeka, gdje su prema izjavi svjedoka (podaci poznati HHO-u) poka- pana tijela ubijenih pripadnika srpskih paravojnih postrojbi tijekom vojno- redarstvene operacije "Bljesak" u zapadnoj Slavoniji. Puno informacija sa svim detaljima i kartom moguće masovne grobnice prosljedili smo Upravi za zatočene i nestale. Tek nakon naše intervencije glasnogovornik Ministarstva obitelji, brani- telja i međugeneracijske solidarnosti RH izvijestio nas je da je "informacija o mo- gućem mjestu masovne grobnice desetak kilometara zapadno od Osijeka, koju je Upravi dostavio HHO, u fazi obrade i provjere."

Izvještaj sastavili:

Božica Ciboci

David Blažević

Hajdi Katinac

Iris Vasiljević

Jaroslav Pecnik

Ranko Helebrant

Srđan Marov

Tatjana Šijan

uredio Srđan Dvornik

Prilozi

Broj slučajeva po tipu problema

tip problema	broj slučajeva	%
Fizičko nasilje	7	0,50%
Državljanstvo i dokumenti	81	5,76%
Stambena problematika	157	11,17%
Imovinsko-pravni problemi	289	20,55%
Radni sporovi i prava iz radnog odnosa	81	5,76%
Prava iz zdravstvenog osiguranja	32	2,28%
Mirovine i mirovinska prava	106	7,54%
Socijalni problemi	39	2,77%
Obiteljski problemi i prava djece	28	1,99%
Izbjeglice, prognanici i povratnici	43	3,06%
Sudovi i sudski sporovi	250	17,78%
Državno odvjetništvo	20	1,42%
Postupanje policije	43	3,06%
Zatvori i odgojne ustanove	40	2,84%
Netrpeljivost, diskriminacija i uznemiravanje	38	2,70%
Problemi branitelja i vojna pitanja	15	1,07%
Pritužbe na djelovanje državnih tijela	38	2,70%
Ekološki problemi	15	1,07%
Nestali i ubijeni	19	1,35%
Mediji i javnost	6	0,43%
Ostalo	59	4,20%
Ukupni broj	1406	100,00%

Broj slučajeva po uredima HHO-a

Suradni centar Karlovac	178	12,66%
Regionalni centar Knin-Split	336	23,90%
Regionalni centar Slavonija (Osijek-Vukovar)	187	13,30%
Središnji ured Zagreb	705	50,14%
ukupno	1406	100,00%

Pregled slučajeva prema tipu problema i područjima uredā HHO-a

tip problema	područje ureda HHO-a	broj slučajeva	%
Fizičko nasilje		7	0,50%
	Knin-Split	2	
	Slavonija	2	
	Zagreb	3	

tip problema	područje ureda HHO-a	broj slučaja	%
Državljanstvo i dokumenti		81	5,76%
	Karlovac	12	
	Knin-Split	17	
	Slavonija	8	
	Zagreb	44	
Stambena problematika		157	11,17%
	Karlovac	22	
	Knin-Split	26	
	Slavonija	56	
	Zagreb	53	
Imovinsko-pravni problemi		289	20,55%
	Karlovac	44	
	Knin-Split	78	
	Slavonija	30	
	Zagreb	137	
Radni sporovi i prava iz radnog odnosa		81	5,76%
	Karlovac	4	
	Knin-Split	2	
	Slavonija	11	
	Zagreb	64	
Prava iz zdravstvenog osiguranja		32	2,28%
	Karlovac	2	
	Slavonija	9	
	Zagreb	21	
Mirovine i mirovinska prava		106	7,54%
	Karlovac	9	
	Knin-Split	17	
	Slavonija	37	
	Zagreb	43	
Socijalni problemi		39	2,77%
	Karlovac	14	
	Knin-Split	7	
	Slavonija	7	
	Zagreb	11	
Obiteljski problemi i prava djece		28	1,99%
	Karlovac	9	
	Zagreb	19	
Izbjeglance, prognanici i povratnici		43	3,06%
	Karlovac	29	
	Knin-Split	8	
	Slavonija	3	

tip problema	područje ureda HHO-a	broj slučaja	%
	Zagreb	3	
Sudovi i sudski sporovi		250	17,78%
	Karlovac	17	
	Knin-Split	83	
	Slavonija	13	
	Zagreb	137	
Državno odvjetništvo		20	1,42%
	Karlovac	1	
	Knin-Split	12	
	Zagreb	7	
Postupanje policije		43	3,06%
	Karlovac	1	
	Knin-Split	8	
	Slavonija	5	
	Zagreb	29	
Zatvori i odgojne ustanove		40	2,84%
	Karlovac	1	
	Knin-Split	1	
	Slavonija	1	
	Zagreb	37	
Netrpeljivost, diskriminacija i uznemiravanje		38	2,70%
	Karlovac	1	
	Knin-Split	17	
	Slavonija	3	
	Zagreb	17	
Problemi ratnih veterana i vojna pitanja		15	1,07%
	Knin-Split	7	
	Zagreb	8	
Pritužbe na djelovanje državnih tijela		38	2,70%
	Karlovac	4	
	Knin-Split	17	
	Zagreb	17	
Problemi okoliša		15	1,07%
	Knin-Split	11	
	Zagreb	4	
Nestali i ubijeni		19	1,35%
	Karlovac	1	
	Knin-Split	9	
	Slavonija	1	
	Zagreb	8	

tip problema	područje ureda HHO-a	broj slučajeva	%
Mediji i javnost		6	0,43%
	Zagreb	6	
Ostalo		59	4,20%
	Karlovac	7	
	Knin-Split	14	
	Slavonija	1	
	Zagreb	37	
Ukupno		1406	100,00%

Pregled slučajeva po tipu problema i ishodu

tip problema	br. slučajeva po tipu problema	ishod	br. slučajeva po tipu ishoda
djelovanje državnih tijela	38		
		bez odgovora	7
		negativno riješen	3
		negativno riješen - pritužba neosnovana	1
		nepoznat	4
		otvoren – u postupku	17
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	6
državljanstvo i dokumenti	81		
		bez odgovora	7
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	2
		negativno riješen	8
		negativno riješen - pritužba neosnovana	6
		nema osnova za intervenciju HHO-a	6
		nepoznat	14
		otvoren – u postupku	26
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	12
državno odvjetništvo	20		
		bez odgovora	2
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	1
		negativno riješen	1
		nema osnova za intervenciju HHO-a	3
		nepoznat	2
		otvoren – u postupku	8
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	3

tip problema	br. slučajeva po tipu problema	ishod	br. slučajeva po tipu ishoda
ekološki problemi	15		
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	1
		negativno riješen - pritužba neosnovana	1
		nepoznat	2
		otvoren – u postupku	9
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	2
fizičko nasilje	7		
		bez odgovora	2
		otvoren – u postupku	5
imovinsko-pravni problemi	289		
		bez odgovora	18
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	11
		konačno rješenje, pravo prekršeno/uskraćeno	4
		negativno riješen	9
		negativno riješen - pritužba neosnovana	10
		nema osnova za intervenciju HHO-a	34
		nepoznat	34
		otvoren – u postupku	154
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	15
izbjeglice, prognanici i povratnici	43		
		bez odgovora	5
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	1
		nepoznat	2
		otvoren – u postupku	26
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	9
mediji i javnost	6		
		bez odgovora	1
		nema osnova za intervenciju HHO-a	2
		nepoznat	3
mirovine i mirovinska prava	106		
		bez odgovora	10
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	5

tip problema	br. slučajeva po tipu problema	ishod	br. slučajeva po tipu ishoda
		konačno rješenje, pravo prekršeno/uskraćeno	1
		negativno riješen	5
		negativno riješen - pritužba neosnovana	3
		nema osnova za intervenciju HHO-a	8
		nepoznat	11
		otvoren – u postupku	54
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	9
nestali i ubijeni	19		
		bez odgovora	1
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	1
		konačno rješenje, pravo prekršeno/uskraćeno	1
		nema osnova za intervenciju HHO-a	2
		nepoznat	2
		otvoren – u postupku	12
netrpeljivost, diskriminacija i uznemiravanje	38		
		bez odgovora	2
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	3
		negativno riješen	2
		negativno riješen - pritužba neosnovana	1
		nema osnova za intervenciju HHO-a	5
		nepoznat	7
		otvoren – u postupku	17
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	1
obiteljski problemi i prava djece	28		
		bez odgovora	1
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	1
		negativno riješen	1
		negativno riješen - pritužba neosnovana	5
		nema osnova za intervenciju HHO-a	1
		nepoznat	4
		otvoren – u postupku	13
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	2

tip problema	br. slučajeva po tipu problema	ishod	br. slučajeva po tipu ishoda
ostalo	59		
		bez odgovora	4
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	4
		negativno riješen - pritužba neosnovana	1
		nema osnova za intervenciju HHO-a	19
		nepoznat	10
		otvoren – u postupku	16
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	5
postupanje policije	43		
		bez odgovora	3
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	5
		konačno rješenje, pravo prekršeno/uskraćeno	1
		negativno riješen	1
		negativno riješen - pritužba neosnovana	14
		nema osnova za intervenciju HHO-a	2
		nepoznat	5
		otvoren – u postupku	10
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	2
prava iz zdravstvenog osiguranja	32		
		bez odgovora	2
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	2
		konačno rješenje, pravo prekršeno/uskraćeno	1
		negativno riješen	2
		negativno riješen - pritužba neosnovana	1
		nema osnova za intervenciju HHO-a	2
		nepoznat	5
		otvoren – u postupku	4
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	13
problemi ratnih veterana i vojna pitanja	15		
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	1
		negativno riješen	1
		negativno riješen - pritužba neosnovana	1

tip problema	br. slučajeva po tipu problema	ishod	br. slučajeva po tipu ishoda
		nepoznat	5
		otvoren – u postupku	5
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	2
radni sporovi i prava iz radnog odnosa	81		
		bez odgovora	4
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	2
		konačno rješenje, pravo prekršeno/uskraćeno	2
		negativno riješen - pritužba neosnovana	2
		nema osnova za intervenciju HHO-a	10
		nepoznat	24
		otvoren – u postupku	33
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	4
socijalni problemi	39		
		bez odgovora	3
		negativno riješen	2
		negativno riješen - pritužba neosnovana	3
		nema osnova za intervenciju HHO-a	5
		nepoznato	2
		otvoren – u postupku	12
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	12
stambena problematika	157		
		bez odgovora	4
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	4
		konačno rješenje, pravo prekršeno/uskraćeno	4
		negativno riješen	2
		negativno riješen - pritužba neosnovana	4
		nema osnova za intervenciju HHO-a	10
		nepoznat	22
		otvoren – u postupku	98
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	9
sudovi i sudski sporovi	250		
		bez odgovora	24
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	11

tip problema	br. slučajeva po tipu problema	ishod	br. slučajeva po tipu ishoda
		konačno rješenje, pravo prekršeno/uskraćeno	1
		negativno riješen	3
		negativno riješen - pritužba neosnovana	6
		nema osnova za intervenciju HHO-a	46
		nepoznat	36
		otvoren – u postupku	112
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	11
zatvori i odgojni zavodi	40		
		bez odgovora	1
		iscrpljene mogućnosti intervencije – slučaj još neriješen	1
		konačno rješenje, pravo prekršeno/uskraćeno	3
		negativno riješen	1
		negativno riješen - pritužba neosnovana	7
		nema osnova za intervenciju HHO-a	5
		nepoznat	9
		otvoren – u postupku	6
		pozitivno riješen - pravo ostvareno	7
ukupno	1406		